ΕΤΟΣ Γ΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 24 Νοεμβρίου 1913 ΑΡΙΘ. 153.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤῌ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΑΠΑΝῌ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ΄.

Ο ΕΠΙ ΓΗΣ ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

« *Σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας » τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα».*

Εἴδομεν εἰς προηγουμένην ὁμιλίαν ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐτέχθη ἔν τινι σπηλαίῳ πλησίον τῆς Βηθλεὲμ χρησιμεύοντι εἰς σταθμὸν τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ἀνεκλίθη ἐν τῇ φάτνῃ. Τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ὕμνησεν ἐν οὐρανοῖς στρατιὰ Ἀγγέλων, ἥτις καὶ ἀνήγγειλεν αὐτὴν εἰς τοὺς ἀγραυλοῦντας ποιμένας· οἱ δὲ ποιμένες εἰς πάντας τοὺς κατοίκους τῆς Βηθλεέμ. Ἂς ἐξακολουθήσωμεν ἤδη τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ ἐπὶ γῆς βίου τοῦ Σωτῆρος κατὰ τὰς ἑπομένας ὁμιλίας ἡμῶν.

Τὸ θεῖον βρέφος περιετμήθη τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖται Σωτήρ, κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀγγέλου. Μετὰ παρέλευσιν δὲ τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἡ Παρθένος ἀνήγαγε τὸν Υἱὸν αὐτῆς εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις Ναόν, ἵνα παραστήσῃ τῷ Κυρίῳ κατὰ τὸν Νόμον προσενεγκοῦσα καὶ τὴν νενομισμένην θυσίαν. Ἐκεῖ δὲ ἐν τῷ ἱερῷ εὑρέθη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν ὁ πρεσβύτης Συμεών, ἄνθρωπος δίκαιος καὶ εὐλαβής, ὅστις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν προσεδόκα τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ θείας ἀποκαλύψεως

ἐγίνωσκεν ὅτι δὲν θὰ ἀπέθνησκε πρὶν ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου. Ὁ πρεσβύτης οὗτος Συμεὼν ἰδὼν τότε καὶ δεξάμενος εἰς τὰς ἑαυτοῦ ἀγκάλας τὸ θεῖον βρέφος ἐδόξασε καὶ εὐλόγησε τὸν Θεὸν εἰπών, ὅτι μετὰ χαρᾶς κλείει τοῦ λοιποῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς θάνατον, ἀφ᾽ οὗ εἶδε τὸ φῶς τῆς ἀποκαλύψεως τῶν Ἐθνῶν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Λαοῦ Ἰσραήλ. Συγχρόνως ἦτο τότε παροῦσα ἐκεῖ καὶ ἡ ὑπερογδοηκοντοῦτις προφῆτις Ἄννα, ἥτις ἐκήρυξεν εἰς ὅλους ὅτι τὸ παιδίον Ἰησοῦς ἦτο ὁ Λυτρωτὴς τοῦ Ἰσραήλ.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἐφάνη εἰς τὴν Ἀνατολὴν Ἀστὴρ θαυμαστός, ὅστις ὡδήγησε τοὺς Μάγους, ἄνδρας σοφοὺς καὶ περὶ τὴν Ἀστρονομίαν ἀσχολουμένους, εἰς προσκύνησιν τοῦ θείου βρέφους. Οἱ Μάγοι οὗτοι ἦλθον ἐξ Ἀνατολῶν φέροντες δῶρα χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν καὶ ἔφθασαν εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ ἐρωτήσωσι καὶ μάθωσιν ἀκριβῶς τὸν τόπον τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Ἔμαθον τὸν τόπον ἐν ᾧ διέμενε τὸ θεῖον βρέφος, ἦλθον, προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ προσέφεραν αὐτῷ τὰ δῶρα, τὸν χρυσὸν ὡς Βασιλεῖ, τὸν λίβανον ὡς Θεῷ καὶ τὴν σμύρναν ὡς μέλλοντι ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔπειτα δι᾽ ἄλλης ὁδοῦ, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀγγέλου, ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἑαυτῶν Πατρίδα. Ἀλλ᾽ ἡ ἄφιξις τῶν Μάγων εἰς Ἱερουσαλὴμ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ γείνῃ γνωστὴ ἡ ὑπερφυὴς γέννησις τοῦ Ἰησοῦ καὶ εἰς τὸν τότε βασιλεύοντα τῆς Ἰουδαίας Ἡρώδην, ὅστις ταραχθεὶς καὶ φοβηθεὶς μὴ τὸ νεογέννητον βρέφος, ἡλικιωθέν, στήσῃ ποτὲ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ καθέλῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θρόνου, διέταξε νὰ θανατωθῶσι πάντα τὰ βρέφη τῆς Βηθλεὲμ ἀπὸ δύο ἐτῶν καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν Μάγων. Ἀλλ᾽ ὁ Ἰωσήφ, ὁ νομιζόμενος πατὴρ τοῦ Κυρίου, λαβὼν κατ᾽ ὄναρ ἐντολὴν παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἀνεχώρησε μετὰ τῆς Μαριὰμ καὶ τοῦ Βρέφους πρὸς ἀσφάλειαν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου καὶ παρέμεινε μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ Ἡρώδου. Ἔπειτα εἰδοποιηθεὶς καὶ πάλιν ὑπ᾽ ἀγγέλου ἐπανῆλθε καὶ κατῴκησεν εἰς Ναζαρέτ, πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ὅπου τὸ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πληρούμενον σοφίας καὶ χάριτος.

Οἱ γονεῖς τοῦ Ἰησοῦ κατ᾽ ἔτος ἐπορεύοντο εἰς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, ἐπιτελοῦντες πάντα τὰ νόμιμα. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἔγεινε δώδεκα ἐτῶν ὁ Ἰωσὴφ καὶ ἡ Μαρία ἀνέβησαν κατὰ τὸ ἔθος εἰς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἔχοντες μεθ᾽ ἑαυτῶν καὶ τὸν Ἰησοῦν. Μετὰ τὴν ἑορτὴν ἐν ᾧ ἀπήρχοντο εἰς τὰ ἴδια παρετήρησαν ὅτι δὲν ἠκολούθει αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Τότε ἐπανῆλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ μετὰ ἀναζήτησιν τριῶν ἡμερῶν εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Ὅλοι δὲ ἀκούοντες ἐθαύμαζον καὶ ἐξεπλήσσοντο διὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὰς ἀποκρίσεις τοῦ δωδεκαετοῦς παιδίου. Ἔκτοτε μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἐννάτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο μανθάνομεν ἐκ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων περὶ τοῦ Σωτῆρος, εἰμὴ μόνον ὅτι διῆγεν ἐν Ναζαρὲτ μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ ***ὑποτασσόμενος αὐτοῖς,*** καὶ ὅτι ***προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις.***

Ἂς περιορισθῶμεν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐκ τοῦ ἐπὶ γῆς βίου τοῦ Σωτῆρος σήμερον καὶ ἂς ἐπιστήσωμεν τὴν ἡμετέραν προσοχὴν εἰς τὰς ὀλίγας

λέξεις, ἐν αἷς περιλαμβάνεται ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τῆς νεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς, λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον *«προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις»*. Ὡσαύτως. *«Καὶ ἦν ὑποτασσόμενος τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ»*.

«Προέκοπτε Σοφίᾳ». Σοφία δὲν εἶναι τὰ ξηρὰ γράμματα μόνα, οὔτε μόναι αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. Σοφία ἀληθὴς εἶναι ἡ θεογνωσία, ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ, ἡ γνῶσις τοῦ προορισμοῦ καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ γνῶσις τῶν ἡμετέρων καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων. Ἄνθρωπος, ὅστις τίποτε περὶ αὐτῶν δὲν γνωρίζει, οὔτε θέλει νὰ μάθῃ, ὅσον θέλει ἂς ἦναι ἐπιστήμων καὶ σοφός· εἶναι ἄφρων, μωρός. Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν ἐπρόκοπτε ἐν τῇ γνησίᾳ, ἐν τῇ ἀληθινῇ σοφίᾳ. Διὰ τοῦτο δὲ βλέπομεν αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ τῶν διδασκάλων ἀκροώμενον καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Τὴν σοφίαν ταύτην ἔχει καθῆκον καὶ ἡ Χριστιανικὴ νεότης νὰ ἀποκτήσῃ μελετῶσα καὶ ἀναδιφῶσα τὴν πηγὴν τῆς ἀληθινῆς σοφίας, τὰς ἁγίας Γραφάς. Ἡ ἐπιστημονικὴ μόρφωσις εἶναι βεβαίως ἀναγκαία εἰς τοὺς νέους, ἀλλ' ἀναγκαιοτάτη ἐπίσης καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ εἶναι ἡ Χριστιανικὴ μόρφωσις, ἡ κατὰ Χριστὸν διαπαιδαγώγησις, ἡ μόνη ἀληθινὴ σοφία.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ***«προέκοπτε ἐν ἡλικίᾳ»***. Δηλαδὴ ὅσῳ περισσότερον προὐχώρει ἡ ἡλικία αὐτοῦ τόσῳ φρονιμώτερος καὶ συνετώτερος ἐγίνετο. Μὲ τὴν πρόοδον τῆς ἡλικίας συνεβάδιζε καὶ ἡ προκοπὴ ἐν τῇ εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ. Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀρετή, Χριστιανοί μου, εἶναι ὁ ἀληθὴς στολισμὸς τῆς νεότητος. Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀρετὴ εἶναι ὁ μόνος ὅρος, δι' οὗ δύναται ἡ νεότης νὰ προοδεύσῃ καὶ εὐδοκιμήσῃ ἐν τῷ βίῳ. Τοὐναντίον ἡ ἀσέβεια καὶ ἡ κακία ὄχι μόνον ἀσχημίζει τὴν νεότητα, ἀλλὰ καὶ καθιστᾷ αὐτὴν βδελυκτὴν παρὰ τῷ Θεῷ καὶ ἀποτρόπαιον εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων, παρακωλύει δὲ καὶ πᾶσαν πρόοδον. Διὰ τοῦτο οἱ νέοι ὀφείλουσιν ἵνα ἀποφεύγωσι πάσῃ δυνάμει πᾶν εἶδος κακίας, τὴν ἀσέβειαν, τὸ ψεῦδος, τὴν κλοπήν, τὴν ἀσωτίαν, τὴν μέθην, τὸ χαρτοπαίγνιον καὶ μάλιστα τὴν ἀργίαν, ἥτις εἶναι ἡ ρίζα καὶ ἡ μήτηρ πάσης κακίας.

Ὁ Ἰησοῦς *«προέκοπτε χάριτι παρὰ Θεῷ»*. Διὰ τῆς εὐσεβοῦς δηλονότι καὶ ἐναρέτου αὐτοῦ διαγωγῆς ἐγένετο ἄξιος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶναι τοῦτο λίαν φυσικόν. Οἱ γονεῖς ποῖον ἐκ τῶν τέκνων αὐτῶν ἀγαπῶσι περισσότερον; Βεβαίως, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καὶ ἀγαπᾷ καὶ τιμᾷ καὶ σέβεται αὐτοὺς καὶ πειθαρχεῖ καὶ ὑπακούει αὐτοῖς. Καὶ ὁ Θεὸς ἐκείνους ἐκ τῶν νέων ἀγαπᾷ καὶ δωρεῖται αὐτοῖς τὴν χάριν καὶ τὰς εὐλογίας αὐτοῦ, ὅσοι ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ σέβονται καὶ τιμῶσι καὶ πειθαρχοῦσιν αὐτῷ καὶ ἐκπληροῦσι τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς. Ἰδοὺ ὁποία τις πρέπει νὰ ἦναι ἡ συμπεριφορὰ τῶν νέων ἐκείνων ὅσοι θέλουσι νὰ τύχωσι τῆς θείας χάριτος καὶ τῶν εὐλογιῶν τοῦ Παναγάθου Θεοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς ***«προέκοπτε χάριτι καὶ παρ' ἀνθρώποις»***. Εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι ὅπως ὁ Θεός, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι τιμῶσι τὸν νέον ἐκεῖνον, ὅστις εἶναι κόσμιος, σώφρων, νηφάλιος, ἥμερος, πρᾶος, ἀγαθὸς καὶ ἐν γένει εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος. Οἱ τοιοῦτοι χαριτωμένοι ὄντως νέοι εἶναι ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀξιοῦνται τῶν συμπαθειῶν καὶ τῆς εἰλικρινοῦς ἐκτιμήσεως αὐτῶν.

Ὁ Ἰησοῦς *«ἦν ὑποτασσόμενος τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ»*. Ἰδοὺ ποῖον εἶναι τὸ πρώτιστον καθῆκον τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῶν νὰ ὑποτάσσωνται αὐτοῖς. Ὁ Ἰησοῦς εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν ἦτο ἀσυγκρίτως σοφώτερος τῶν γονέων αὐτοῦ. Καὶ ὅμως *«ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς»*.

Ἰδοὺ εἰς τί περιεστρέφετο ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ὁπότε ἔδει νὰ ἐμφανισθῇ ἐν τῷ κόσμῳ ὡς διδάσκαλος καὶ Σωτὴρ αὐτοῦ, εἰς τὸ νὰ προκόπτῃ *«σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ» καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις*, καὶ εἰς τὸ *νὰ ὑποτάσσεται* τοῖς νομιζομένοις *γονεῦσιν* αὐτοῦ. Τὸ θεῖον τοῦτο παράδειγμα ὀφείλει καὶ ἡ Χριστιανικὴ νεότης νὰ μιμηθῇ, ἵνα γένηται ἀξία τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς ἀγάπης τῆς κοινωνίας καὶ τῶν εὐλογιῶν τοῦ Ὑψίστου, Οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων. Ἀμήν.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΜΑ΄.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

Α΄.

ΕΝΝΟΙΑ, ΟΝΟΜΑΣΙΑΙ, ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΚΑΙ ΤΥΠΟΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἰς τὰς τρεῖς ἀμέσως προηγουμένας διδαχὰς ὡμιλήσαμεν γενικῶς περὶ ὅλων ὁμοῦ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων· ἐδώκαμεν δηλ. μὲ ὀλίγας λέξεις τὴν γενικὴν αὐτῶν ἔννοιαν· ἐξηγήσαμεν τὸν λόγον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τὰ Μυστήρια εἶναι ἑπτά, οὔτε περισσότερα οὔτε ὀλιγώτερα· ὑπεδείξαμεν δὲ καὶ τοὺς τρεῖς οὐσιώδεις καὶ κυρίους χαρακτῆρας, οἵτινες διακρίνουν τὰ Μυστήρια, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον τῆς Ἐκκλησίας μας ἀντίληψιν. Τώρα σὺν Θεῷ θὰ μερικεύσωμεν τὸν λόγον, διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν ἰδιαιτέρως περὶ τοῦ ἱερωτάτου μυστηρίου τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας. Διότι ναὶ μὲν κατὰ τὴν φυσικὴν σειρὰν τῶν Μυστηρίων παρατηρεῖται τὸ Βάπτισμα, ὡς ἡ θύρα ἡ εἰσάγουσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὡς ἡ πρώτη ὁδὸς ἡ ὁδηγοῦσα εἰς τὴν σωτηρίαν, ἀκολουθεῖ δὲ τὸ χρῖσμα ὡς ἡ ἐνίσχυσις τοῦ Χριστιανοῦ εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. τρίτον δὲ κατὰ τὴν τάξιν ἔρχεται τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας· Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ σημερινός μας σκοπὸς δὲν εἶναι νὰ ἑρμηνεύσωμεν καὶ ἀναπτύξωμεν τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας περὶ ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἁγίων Μυστηρίων, θὰ περιορισθῶμεν πρὸς τὸ παρὸν μόνον εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Αὕτη τελεῖται ἐν καιρῷ τῆς θείας Λειτουργίας, ὡς ἐκ τούτου ἀνήκει περισσότερον εἰς τὸν

κύκλον τῶν λειτουργικῶν τούτων ὁμιλιῶν. Ἄλλως θὰ ἴδῆτε, καθ' ὅσον προχωρεῖ ὁ λόγος, ὅτι τὸ μυστήριον τοῦτο εἶναι τόσῳ μέγα καὶ πολυσήμαντον ὥστε νὰ εἶναι ἱκανὸν καὶ μόνον αὐτὸ νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ εἰς ἀρκετὰς ὁμιλίας, χωρὶς καὶ πάλιν εἰς τὸ τέλος νὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐξηντλήσαμεν τελείως ὅλα τὰ ἰδιαίτερα θέματα, τὰ ὁποῖα σχετίζονται στενώτατα μὲ τὸ προκείμενον μυστήριον. Ὡρισμένως δὲ σήμερον εἰς τὸν παρόντα λόγον θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν ἑξῆς σημείων· ἤτοι περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῶν διαφόρων ὀνομασιῶν τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ προφητειῶν καὶ τύπων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο.

Καὶ πρῶτον, ἀγαπητοί, τί εἶναι μὲ ὀλίγας λέξεις ἡ Ἁγία Εὐχαριστία; —Ὅλα τὰ Μυστήρια εἶναι βεβαίως ἅγια καὶ ἱερά, ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἱδρυμένα· ὅλα τὰ Μυστήρια εἶναι βεβαίως ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητα εἰς τοὺς Χριστιανούς, ὡς μεταδίδοντα εἰς αὐτοὺς τὴν θείαν Χάριν. Ἀλλὰ μεταξὺ πάλιν ὅλων τούτων τῶν ἁγίων καὶ ψυχωφελῶν Μυστηρίων τὸ ἱερώτερον καὶ σημαντικώτερον μυστήριον εἶναι ἡ Ἁγία Εὐχαριστία. Ἰδοὺ δὲ διατί. Πρῶτον· προκειμένου περὶ τῶν ἄλλων Μυστηρίων, τὰ αἰσθητὰ σημεῖά των εἶναι τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων παριστάνεται συγχρόνως δὲ καὶ μεταδίδεται ἀληθῶς εἰς τοὺς πιστοὺς ἡ ἀόρατος χάρις τοῦ Θεοῦ σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιαιτέραν ἰδιότητα τὴν ὁποίαν ἔχει ἕκαστον ἐκ τῶν Μυστηρίων, νὰ πληροῖ δηλαδὴ μίαν θρησκευτικὴν ἀνάγκην τοῦ Χριστιανοῦ. Τί συμβαίνει ὅμως εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας; Ἐδῶ τὰ αἰσθητὰ σημεῖα τοῦ μυστηρίου, ἤτοι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος κατὰ τρόπον μυστηριωδέστατον μεταβάλλονται εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ εἰς αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Οὕτω δὲ συμβαίνει τὸ ἑξῆς καταπληκτικὸν γεγονός. Ἐνῷ δηλαδὴ εἰς τὰ ἄλλα Μυστήρια τὸν ἁγιασμὸν τῶν Χριστιανῶν ἐνεργεῖ ὁ Κύριος ἡμῶν διὰ τῆς Χάριτος αὐτοῦ, εἰς τὴν Ἁγίαν Εὐχαριστίαν αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστὸς, ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι παρών, καὶ μεταδίδεται εἰς τοὺς πιστοὺς ὑπὸ τὰ εἴδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν εὐλογίαν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἱερουργοῦ μεταβάλλονται εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ ὁ Κύριος ἡμῶν ὑπὸ τὰ εἴδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου προσφέρει τὸν ἑαυτόν του πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα ὡς θυσίαν ἀναίμακτον, ἥτις παριστᾷ καὶ ἀναμιμνήσκει τὴν αἱματηρὰν θυσίαν τοῦ Γολγοθᾶ.

Ὥστε ἂν θέλωμεν τώρα νὰ ὁρίσωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας μὲ ὀλίγας λέξεις, τί θὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι αὐτή;—Μυστήριον κατὰ τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὰ εἴδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου ἀφ' ἑνὸς μὲν μεταδίδεται εἰς τοὺς μεταλαμβάνοντας πρὸς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπαναλαμβάνεται ἀναιμάκτως ἡ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τελεσθεῖσα ἐν αἵματι θυσία τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα διὰ τῆς θυσίας ταύτης τῆς ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ δύναται ὁ Χριστιανὸς νὰ συμμετέχῃ προσωπικῶς εἰς τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα προσέφερεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ὅλην ἐν γένει τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου. Ἡ ἁγία δηλαδὴ Εὐχαριστία εἶναι θυσία συνάμα καὶ μυστήριον, θυσία μὲν λογικὴ καὶ ἀναίμακτος, συσταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰς ἀνάμνησιν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, μυστήριον δὲ, τὸ ὁποῖον

ἑνόνει τοὺς πιστοὺς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὸ ὁποῖον πληροῖ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἀπὸ πάντα τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ καὶ ἀπὸ τὰς θείας εὐλογίας, τὰς ὁποίας συνεπιφέρει ἡ τοιαύτη μυστικὴ ἕνωσις τῶν Χριστιανῶν μετὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Καὶ περὶ τῆς διπλῆς μὲν ταύτης ἐννοίας τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας ὡς ἱλαστηρίου θυσίας καὶ ὡς ὑψίστου καὶ ἁγιωτάτου μυστηρίου θὰ γίνῃ καὶ βραδύτερον λόγος, ὅστις θὰ ἐπεξηγήσῃ ἐκτενέστερον τὰς δύο ταύτας ἀπόψεις τῆς θείας Εὐχαριστίας. Τώρα δὲ ἂς ἀναφέρωμεν τὰς διαφόρους ὀνομασίας, τὰς ὁποίας ἔδωκεν εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο ἡ Θεολογία, θέλουσα νὰ παραστήσῃ τοὺς δύο τούτους χαρακτῆρας αὐτοῦ ὡς καὶ τὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἱδρύθη τοῦτο.

Σήμερον τὸ μυστήριον τοῦτο ὀνομάζεται συνήθως *Ἁγία* ἢ *Θεία Εὐχαριστία* ὡς ἐκ τῆς εὐχαριστίας τὴν ὁποίαν ἔκαμε πρὸς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν κατὰ τὴν σύστασιν αὐτῆς ἐν καιρῷ τοῦ μυστικοῦ δείπνου. Ὀνομάζεται προσέτι *Ἁγία Μετάληψις*, καὶ *Ἁγία Κοινωνία* ἢ *Μετάδοσις*, καθότι κατὰ τὸ μυστήριον τοῦτο ὁ ἱερεὺς μεταδίδει τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ πιστοὶ κοινωνοῦσι καὶ μεταλαμβάνουσιν αὐτοῦ· ἕνεκα δὲ τῆς ἁγιότητος, τῆς θειότητος καὶ τῆς ἀκαταληψίας τοῦ αὐτοῦ μυστηρίου λέγεται καὶ *ἄχραντα Μυστήρια* καὶ *θεῖα* καὶ *ἅγια* καὶ *φρικτὰ Μυστήρια*. Ἔτι δὲ συνηθεστέρα καὶ γενικωτέρα ἡ ὀνομασία *Λειτουργία* ὑπὸ τὴν εἰδικὴν τῆς λέξεως σημασίαν, ἡ ὁποία δηλοῖ τὴν ἱερουργίαν τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας.

Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τῶν ὀνομάτων τούτων εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Ἁγίων Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ἡ Ἁγία Εὐχαριστία ἀναφέρεται ἀκόμη καὶ μὲ πολλὰς ἄλλας ὀνομασίας, ὁποῖαι εἶναι αἱ ἑξῆς: α΄) ὀνομάζεται *δεῖπνον Κυριακόν, μυστικόν, θεῖον*, ὡς ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν διαταχθὲν κατὰ τὸν μυστικὸν αὐτοῦ δεῖπνον μετὰ τῶν μαθητῶν του· β΄) *τράπεζα τοῦ Κυρίου, τράπεζα τοῦ Χριστοῦ, τράπεζα ἱερὰ* καὶ *μυστικὴ* σύμφωνα μὲ τὸν γραμματικὸν ἐκεῖνον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἀντὶ νὰ ὀνομασθῇ τὸ πρᾶγμα, περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται, ἀναφέρεται ὁ χῶρος ὅστις περιέχει τὸ πρᾶγμα, ἐδῶ δηλαδὴ ὀνομάζεται ἡ ἁγία τράπεζα ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης τιθεμένου ἁγίου ἄρτου καὶ οἴνου, τοῦ εἰς τοὺς πιστοὺς προσφερομένου πρὸς βρῶσιν καὶ πόσιν· γ΄) *ἄρτος κυριακός, ἄρτος τοῦ Θεοῦ, ἄρτος οὐράνιος, ἄρτος ἐπιούσιος, ποτήριον τῆς ζωῆς, ποτήριον φρικτόν, μυστήριον τοῦ ποτηρίου*, ὡς ἐκ τῆς ὕλης τὴν ὁποίαν ὥρισεν ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τούτου, καὶ ὡς ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ. Ἕνεκα δὲ τῆς πραγματικῆς παρουσίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ λέγεται ἡ ἁγία Εὐχαριστία· δ΄) *σῶμα Χριστοῦ, σῶμα σωτήριον, σῶμα κυριακόν, αἷμα Χριστοῦ, αἷμα τίμιον, ποτήριον ἅγιον*. Χάριν δὲ τῆς ἑνώσεως μετὰ τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς μεταλήψεως τοῦ προκειμένου μυστηρίου ὀνομάζεται ε΄) *κοινωνία καὶ ἕνωσις*. Ἐπειδὴ τέλος ὑπὸ τὴν ἄλλην αὐτῆς ἔποψιν ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι θυσία ἐξιλαστήριος πρὸς τὸν Θεὸν καλεῖται ϛ΄) *θυσία μυστική, ἁγία, προσφορὰ ἁγία, μυστική, λογική*.

Αὐτὰς καὶ ἄλλας ἀκόμη πολυσημάντους ὀνομασίας ἔχει λάβει κατὰ

τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας, ὀνομασίας αἱ ὁποῖαι λίαν ἐπιτυχῶς δηλόνουν τὸν θεῖον αὐτῆς ἱδρυτήν, τὴν ὕλην τοῦ μυστηρίου, τὴν ἁγιότητά του, τὴν μεγίστην αὐτοῦ δύναμιν καὶ ἀναγκαιότητα, τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα αὐτοῦ, ὀνομασίας προσέτι, αἱ ὁποῖαι ἐκδηλόνουν τὴν εὐλαβῆ στοργὴν καὶ τὸν ἄκρον σεβασμὸν τῶν σοφῶν καὶ ἁγίων Πατέρων καὶ Διδασκάλων ἡμῶν, οἵτινες ἔγραψαν καὶ ἐδίδαξαν περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου, τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ κυριώτερον καὶ οὐσιωδέστερον μέρος τῆς Χριστιανικῆς λατρείας.

Καὶ ταῦτα μέν, ἀγαπητοί, περὶ τῶν ποικίλων ὀνομάτων τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας καὶ περὶ τῆς σημασίας αὐτῶν· πρέπει δὲ νὰ γνωρίζετε ὅτι καθὼς τὰ σπουδαιότερα περιστατικὰ τοῦ ἐπιγείου βίου καὶ τοῦ σωτηρίου ἔργου τοῦ Κυρίου ἡμῶν προφητεύονται, ἐξεικονίζονται καὶ προτυποῦνται εἰς τὰ θεόπνευστα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τοιουτοτρόπως καὶ περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου μυστηρίου τῆς Ἁγίας Κοινωνίας, τὸ ὁποῖον ἵδρυσεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν κατὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον, εὑρίσκομεν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἀρκετὰς προφητικὰς νύξεις, ἐκφραστικοὺς τύπους καὶ σαφῆ προεικονίσματα, ἐκ τῶν ὁποίων θεωρῶ σκόπιμον νὰ ἀναφέρω ἐδῶ τὰ κυριώτερα.

Καὶ πρῶτον ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς τοῦ σοφωτάτου καὶ διδακτικωτάτου βιβλίου τῶν Παροιμιῶν, ὅστις εἶναι ὁ σοφὸς βασιλεὺς Σολομῶν, ὑπαινίσσεται προφητικῷ τῷ τρόπῳ τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Μεταλήψεως διὰ τῶν ἑξῆς λόγων. Ἡ Σοφία, λέγει, τοῦ Θεοῦ ᾠκοδόμησε δι᾽ ἑαυτὴν ἕνα οἶκον, τὸν ὁποῖον ἐστήριξεν ἐπὶ ἑπτὰ στύλων, ἤτοι ἐπὶ τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἔσφαξε τὰ ἑαυτῆς θύματα, ἀνέμιξεν εἰς τὸν κρατῆρα τὸν ἑαυτῆς οἶνον, καὶ ἡτοίμασε τοιουτοτρόπως τὴν ἑαυτῆς τράπεζαν τὴν ἁγίαν, καὶ ἔπειτα ἔστειλε τοὺς δούλους αὐτῆς νὰ προσκαλέσῃ τοὺς κεκλημένους Χριστιανούς, λέγουσα. Ἔλθετε εἰς τὸν οἶκόν μου τὴν Ἐκκλησίαν, φάγετε ἀπὸ τὸν ἅγιον ἄρτον καὶ ἀπὸ τὸν ἅγιον οἶνον τῆς Ἁγίας Τραπέζης.

Ἀλλὰ πρὸ τοῦ Σολομῶντος καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὁ προφήτης καὶ βασιλεὺς Δαβίδ, τοῦ ὁποίου ὁλόκληρος ὁ βίος εἶναι ἀξιοσημείωτος τύπος τοῦ Χριστοῦ, ἀναφέρεται ὡσαύτως διὰ τοῦ προφητικοῦ αὐτοῦ ὄμματος εἰς τὴν Ἁγίαν Εὐχαριστίαν, ὅταν ἐξέφραζε τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Θεὸν εἰς τὸν εἰκοστὸν τέταρτον ψαλμὸν διὰ τὴν πλουσίαν τράπεζαν, τὴν ὁποίαν τοῦ παρέθηκεν ἔμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν του, εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελε νὰ δείξῃ ὁ Θεὸς τὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν θεράποντά του Δαβίδ· «ἡτοίμασας, λέγει, ἐνώπιόν μου τράπεζαν ἐξαντίας τῶν θλιβόντων με». Αὐτὸς δὲ εἶναι καὶ ὁ λόγος ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκομεν τὸν ψαλμὸν τοῦτον πρὸ τῆς Ἁγίας Μεταλήψεως, ἡ προφητικὴ δηλαδὴ ἀναφορὰ τῶν στίχων αὐτοῦ πρὸς τὸ μυστήριον τοῦτο.

Ἐπίσης ἡ θυσία τὴν ὁποίαν προσέφερεν ὁ ἱερεὺς καὶ βασιλεὺς τῆς Σαλὴμ Μελχισεδὲκ εἰς τὸν Ἄβραμ, ἡ συνισταμένη ἀπὸ ἄρτους καὶ ἀπὸ οἶνον, ἐξηγεῖται ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ὡς προεικόνισμα τῆς πραγματικῆς θυσίας τῆς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Εὐχαριστίᾳ. «Καὶ Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλήμ, διηγεῖται ὁ θεόπτης Μωϋσῆς, ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον· ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου».

Ἀλλὰ σαφέστερον ἀκόμη προαναγγέλλεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἡ ἀληθὴς καὶ παγκόσμιος θυσία τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας διὰ στόματος τοῦ προφήτου Μαλαχίου. «Οὐκ ἔστι μου θέλημα ἐν » ὑμῖν, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ, καὶ θυσίαν οὐ προσδέχομαι ἐκ τῶν » χειρῶν ὑμῶν· διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου » δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ » ὀνόματί μου, καὶ *θυσία καθαρά*· διότι μέγα τὰ ὄνομά μου ἐν τοῖς » ἔθνεσι, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ». Βεβαίως ἐδῶ ὁ θεοφώτιστος προφήτης εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὄχι τὰς παλαιὰς θυσίας, τὰς Ἰουδαϊκάς, τὰς μὴ ἀρεστὰς εἰς τὸν Θεόν, τὰς περιοριζομένας ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ἀλλὰ τὴν θυσίαν τῆς Νέας Διαθήκης, τὴν καθαρὰν καὶ θεάρεστον θυσίαν, τὴν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς καθ' ἑκάστην προσφερομένην, τὴν ἁγιωτάτην θυσίαν τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Τύπος θαυμάσιος τοῦ ἡμετέρου μυστηρίου εἶναι καὶ τὸ μάννα, ἡ οὐρανόπεμπτος ἐκείνη τροφὴ μὲ τὴν ὁποίαν συνετηρήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ οἱ Ἰουδαῖοι τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν ἔρημον. Τὸ μάννα ἐκεῖνο ἐκ τοῦ ὁποίου ἔφαγον εἰς τὴν ἔρημον οἱ Ἰουδαῖοι χωρὶς νὰ γίνωσι δι' αὐτοῦ ἀθάνατοι, εἶναι τύπος καὶ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶναι ὁ ἀληθινὸς ἄρτος ὁ οὐρανοκατέβατος, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ τρώγων μετὰ πίστεως δὲν ἀποθνήσκει, ἀλλὰ ζῇ εἰς τὸν αἰῶνα. «Οἱ πατέρες ὑμῶν, λέγει αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς » πρὸς τοὺς συγχρόνους του Ἰουδαίους, ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ » καὶ ἀπέθανον.... ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· » ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα».

Ἀλλὰ μήπως τέλος τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα δὲν εἶναι ἐπίσης θαυμάσιον προεικόνισμα τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας; Κατὰ τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων ἐθυσιάζετο ὁ πασχάλιος ἀμνὸς ὡς εὐχαριστήριος θυσία πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν θαυμασίαν αὐτῶν σωτηρίαν. Κατὰ δὲ τὴν Ἁγίαν Εὐχαριστίαν θύεται ὁ ἀληθὴς πασχάλιος ἀμνὸς, ὅστις εἶναι ὁ Χριστός, ὁ θυόμενος ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας.

Καὶ αἱ πολλαὶ λοιπὸν καὶ ποικίλαι προειδοποιήσεις τοῦ θείου λόγου ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου, καὶ αἱ πολλαὶ καὶ διάφοροι περὶ αὐτοῦ ὀνομασίαι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης καὶ ἡ σύντομος διατύπωσις τῆς ἐννοίας αὐτοῦ εἰς τὸν δοθέντα ὁρισμόν του, ταῦτα πάντα βεβαίως ἀποδεικνύουν καὶ αὐτὰ τὴν μεγίστην σημασίαν τοῦ μυστηρίου τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας. Ὅλη τοῦ Θεοῦ ἡ ἀγάπη πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅλη αὐτοῦ ἡ σοφία ἐφανερώθη ἐν τῷ μυστηρίῳ τούτῳ, τὸ ὁποῖον ἤδη πρὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ τὸ προειδοποίησε καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς μίαν μακράν του ὁμιλίαν πρὸς τοὺς συγχρόχρόνους αὐτοῦ Ἰουδαίους, ὅπως σὺν Θεῷ θὰ ἴδωμεν εἰς τὴν ἐφεξῆς διδασκαλίαν.